

ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ: ЗДОБУТКИ ТА ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

*Колективна монографія за загальною редакцією
проф. Ждана В. М. та проф. Голованової І. А.*

PUBLIC HEALTH IN UKRAINE: ACHIEVEMENTS AND CHALLENGES OF MODERN TIMES

*Collective monograph general edited by
prof. Zhdan V.M. and prof. Holovanova I.A.*

Полтава 2026

УДК 614(477)
Г 87

Затверджено до друку Вченою Радою
Полтавського державного медичного університету,
протокол № 11 від 24.06.2026 р.

Рецензенти:

Слабкий Геннадій Олексійович, доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри громадського здоров'я Ужгородського національного університету

Пронтенко Костянтин Віталійович, доктор педагогічних наук, професор, начальник кафедри фізичного виховання та фізкультурно-спортивної реабілітації Житомирського військового інституту імені С. П. Корольова

Громадське здоров'я в Україні: здобутки та виклики сьогоден-
Г 87 **ня: колективна монографія / за заг. ред. проф. Ждана В.М. та проф. Голованової І. А. – Полтава, 2026. – 220 с.**

ISBN 978-617-8632-64-9

У монографії розглянуто актуальні питання розвитку системи громадського здоров'я в Україні, її особливості в умовах реформування, теоретичні та практичні аспекти діяльності під час воєнного стану та в мирний час.

Висвітлено різноманітні аспекти громадського здоров'я на сучасному етапі: оцінка якості медичної допомоги, впровадження міжнародних стандартів якості медичної допомоги, епідеміологічний нагляд як основна функція громадського здоров'я, виклики та перспективи реформування, питання безперервної освіти лікарів, сучасний стан клінічного напрямку охорони здоров'я в Україні, розвиток доказової медицини.

Монографія розрахована на науково-педагогічних працівників вищих медичних навчальних закладів, студентів, аспірантів, лікарів різних фахів та широкого кола науковців, які цікавляться питаннями розвитку громадського здоров'я в Україні

УДК 614(477)

Зміст

МЕДИЧНА ГРАМОТНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ЗДОРОВ'Я

*Ждан В.М., Белікова І.В., Голованова І.А.,
Власова О.В., Подвін А. М., ... 3*

АНАЛІЗ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ ВІЙНИ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

Бабієнко В. В., Гущук І. В., Мокієнко А. В., ... 9

ТРАНСФОРМАЦІЯ АКАДЕМІЧНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ПІД ВПЛИВОМ БЕЗПЕКОВИХ ТА ПСИХОЕМОЦІЙНИХ ЧИННИКІВ ВОЄННОГО ЧАСУ: КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ

*Боброва Н. О., Коваленко Н. П., Лобань Г.А.,
Федорченко В. І., Поспєлова Г. Д. 17*

ОСОБЛИВОСТІ ТА ВІДМІННОСТІ АЛГОРИТМІВ НАДАННЯ ДОПОМОГИ ПРИ ГОРІ ТА ВТРАТІ В МИРНИЙ ЧАС ТА ПІД ЧАС ВІЙНИ

Герасименко Л.О., Ісаков Р.І., Казаков О.А. 27

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ МЕТОДІВ І МОДЕЛЕЙ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН

Головчук Ю.О. 35

ТРАНСФОРМАЦІЯ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УМОВАХ ВІЙНИ

Головчук Ю.О., Палагнюк Г.О. 56

КЛІНІКО-НЕВРОЛОГІЧНІ, КОГНІТИВНІ ТА ВЕГЕТАТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ ПАЦІЄНТІВ З ХРОНІЧНОЮ ІШЕМІЄЮ МОЗКУ В ПОСТКОВІДНОМУ ПЕРІОДІ

Калашніков В.Й., Стоянов О.М., Вастьянов Р.С. 67

ОСОБЛИВОСТІ ДІАГНОСТИКИ І ТЕРАПІЇ ЗАХВОРЮВАНЬ ВНУТРІШНІХ ОРГАНІВ У ОСІБ ПОХИЛОГО ВІКУ ПІД ЧАС ВІЙНИ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ: АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

Катеренчук І.П. 85

СИСТЕМА ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я В УМОВАХ МИРУ ТА ВІЙНИ: ВИКЛИКИ, РЕАЛІЇ ТА ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ

*Каценко А.Л., Гринь В.Г., Свінцицька Н.Л., Гордієнко Л.П.,
Білаш В.П., Устенко Р.Л. 98*

РИНОК КОСМЕТОЛОГІЧНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ: РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ, СПОЖИВЧІ УПОДОБАННЯ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОПИТУ НА ПРИКЛАДІ МІСТА ОДЕСИ

Котик Н. О., Яценко Ю. Б. 113

- settings: A systematic review and meta-analysis. *The Lancet*, 394(10194), 240–248. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(19\)30934-1](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(19)30934-1)
20. Morina, N., Stam, K., Pollet, T. V., & Priebe, S. (2018). Prevalence of depression and posttraumatic stress disorder in adult civilian survivors of war who stay in war-afflicted regions: A systematic review and meta-analysis of epidemiological studies. *Journal of Affective Disorders*, 239, 328–338. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2018.07.027>
21. Guha-Sapir, D., & Scales, S. E. (2020). Challenges in public health and epidemiology research in humanitarian settings: Experiences from the field. *BMC Public Health*, 20, 1761. <https://doi.org/10.1186/s12889-020-09851-7>
22. United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. (2022). *Istanbul protocol: Manual on the effective investigation and documentation of torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment* (2022 ed.). <https://www.ohchr.org/en/publications/policy-and-methodological-publications/istanbul-protocol-manual-effective-0>

ТРАНСФОРМАЦІЯ АКАДЕМІЧНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ПІД ВПЛИВОМ БЕЗПЕКОВИХ ТА ПСИХОЕМОЦІЙНИХ ЧИННИКІВ ВОЄННОГО ЧАСУ: КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ

**Боброва Н. О., Коваленко Н. П., Лобань Г.А., Федорченко В. І.,
Поспелова Г. Д.**

n.bobrova@pdmu.edu.ua

Вступ. Модернізація національної системи вищої освіти в Україні на сучасному етапі відбувається в умовах безпрецедентних екзистенційних викликів, зумовлених триваючою військовою агресією. Затяжна соціогенна криза, викликана повномасштабним вторгненням, радикально трансформувала безпекові, організаційно-технологічні та психосоціальні параметри життєдіяльності всіх учасників освітнього процесу. Вимушена міграція значної частини науково-педагогічних працівників і студентства, руйнація матеріально-технічної бази закладів вищої освіти (ЗВО), а також необхідність регулярного переривання занять через загрози повітряних атак актуалізували пошук нових адаптаційних моделей функціонування вищої школи.

Особливої гостроти у цьому контексті набуває проблема збереження та стимулювання навчальної мотивації здобувачів вищої освіти. Мотиваційний вектор є фундаментальним внутрішнім драйвером академічної активності особистості, що безпосередньо детермінує якість засвоєння професійних компетентностей. Водночас системний деструктивний тиск воєнних чинників (хронічний дистрес, когнітивне перевантаження, відчуття небезпеки) та вимушена домінація дистанційного або змішаного форматів навчання суттєво послаблюють традиційні мотиваційні механізми [3]. Пасивне сприйняття лекційного матеріалу в онлайн-середовищі на тлі постійних безпекових викликів веде до психоемоційного виснаження молоді, зниження рівня їхньої «включеності» в освітній процес та нівелювання професійних мотивів самовираження [2, 6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання організації нав-

чання у кризових умовах та дослідження психоемоційного стану суб'єктів освіти під час війни перебувають у центрі уваги багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Різні аспекти адаптації вищої школи до воєнних реалій, проблеми цифровізації та впровадження інноваційних платформ (зокрема Microsoft Teams, Zoom, Moodle) висвітлено у працях Н. П. Коваленко, Н. О. Бобрової, О. В. Ганчо, С. В. Зачепило та інших [1-3]. Психологічні наслідки тривалого воєнного стресу, специфіку формування резильєнтності (життестійкості) студентської молоді та трансформацію їхніх ціннісно-мотиваційних орієнтацій активно вивчають сучасні психологи та педагоги (дослідження за підтримки ЮНІСЕФ, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України тощо) [5-6, 8-9].

Проте, попри наявність вагомого наукового доробку, поза увагою дослідників часто залишається порівняльний (компаративний) аналіз того, як саме безпекові та психологічні чинники диференційовано впливають на студентів різних профілів навчання. Зокрема, існує гострий науковий дефіцит у вивченні специфіки сприйняття воєнних викликів майбутніми фахівцями медичної галузі (де мануальна практика та клінічна робота є незамінними) у зіставленні зі здобувачами аграрного профілю, освітні програми яких є більш гнучкими до умов цифровізації [1]. Крім того, потребує глибшого емпіричного аналізу лонгітюдний (динамічний) зріз трансформації організаційних проблем – від первинного шокowego етапу технічних блекаутів (2022 р.) до сучасного періоду накопичувального психоемоційного виснаження (2024-2025 рр.).

Мета дослідження – здійснити комплексний моніторинг динаміки організаційно-безпекових викликів воєнного стану та провести компаративний аналіз їхнього впливу на психоемоційний стан і рівень навчальної мотивації здобувачів медичної та аграрної вищої освіти для обґрунтування оптимальних шляхів оптимізації освітнього процесу.

Для досягнення поставленої мети було визначено такі **завдання**:

1. Ретроспективно проаналізувати первинні організаційно-технічні труднощі та адаптаційні заходи ЗВО на початковому етапі воєнного стану (грудень 2022 р.).
2. Дослідити сучасний стан безпекової інфраструктури (укриттів) у Полтавському державному медичному університеті (ПДМУ) та Полтавському державному аграрному університеті (ПДАУ) через призму суб'єктивного сприйняття студентів.
3. Здійснити порівняльний аналіз проявів психоемоційного напруження, кризових реакцій та інформаційного перевантаження студентської молоді залежно від профілю закладу освіти.
4. Оцінити вплив дистанційного формату на академічну вмотивованість здобувачів та науково обґрунтувати доцільність впровадження інтерактивних моделей (зокрема технології *Flipped Classroom* – «перевернута аудиторія») для збереження якості професійної підготовки.

Матеріали і методи.

Емпіричне дослідження безпекових, психоемоційних та мотиваційних трансформацій студентської молоді в умовах воєнного стану здійснювалося на базі кафедри мікробіології, вірусології та імунології

ПДМУ та кафедри захисту рослин ПДАУ.

У вибірккову сукупність увійшли 100 здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів. Для реалізації компаративного (порівняльного) аналізу учасники моніторингу були розподілені на дві рівнозначні репрезентативні групи залежно від профілю закладу вищої освіти: перша група ($n = 50$) – студенти медичного профілю (ПДМУ); друга група ($n = 50$) – студенти аграрного профілю (ПДАУ).

Усі респонденти брали участь в опитуванні добровільно на засадах анонімності та конфіденційності.

Для досягнення поставленої мети було застосовано комплекс взаємодоповнюючих наукових методів:

- Теоретичні: системний та ретроспективний аналіз психолого-педагогічної та соціологічної літератури; компаративний аналіз для зіставлення даних різних ЗВО; узагальнення та систематизація наукових підходів до проблеми академічної мотивації.
- Емпіричні (діагностичні): метод традиційного бланкового анкетування (очне опитування за допомогою друкованих інструментаріїв); тестування за стандартизованими методиками [4].
- Методи обробки даних: кількісний (частотний) та якісний аналіз емпіричного масиву результатів.

У ході дослідження використовувався такий діагностичний інструментарій:

- Авторська соціо-педагогічна анкетна методика, реалізована у форматі класичного бланкового опитування та спрямована на вивчення суб'єктивного ставлення здобувачів до стану безпекової інфраструктури (укриттів), визначення організаційно-технічних викликів дистанційного та змішаного форматів навчання під час воєнного стану, а також на виявлення домінуючих моделей поведінки при виникненні академічних чи психологічних труднощів. Анкета містила питання як із фіксованими варіантами відповідей, так і з можливістю множинного вибору.
- Методика діагностики мотиваторів соціально-психологічної активності особистості.
- Для вивчення структури навчальних спонукань було застосовано методику діагностики навчальної мотивації студентів (А. А. Реан, В. А. Якунін у модифікації Н. Ц. Бадмаєвої) [7]. Даний діагностичний інструментарій дозволив здійснити диференційовану оцінку семи базових шкал академічних мотивів: професійних, навчально-пізнавальних, комунікативних, соціальних, престижу, уникнення невдач та мотивів творчої самореалізації.

Первинні дані, зібрані за допомогою друкованих анкет, були систематизовані, закодовані та внесені до електронної бази даних для подальшої математико-статистичної обробки, яка здійснювалася за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення (пакет IBM SPSS Statistics, версія 29.0.2, IBM Corporation, Армонк, Нью-Йорк, США) та програми ОСА.

З огляду на специфіку інструментарію (номінальні шкали відповідей, наявність питань із множинним вибором), базовими статистичними методами аналізу виступили описова статистика (розрахунок абсолютних час-

тот та відсоткових часток від загальної кількості опитаних у кожній групі) та метод простих і комбінованих групувань (Cross-tabulation). Отримані узагальнені результати частотного розподілу відповідей покладено в основу візуалізації даних і представлено в тексті роботи у вигляді згрупованих діаграм.

Результати дослідження.

Аналіз емпіричного масиву даних, отриманих у ході компаративного моніторингу ПДМУ та у ПДАУ, дозволив виявити глибоку диференціацію у сприйнятті студентами безпекових, організаційних та психоемоційних чинників воєнного стану. Оскільки анкетування передбачало можливість множинного вибору, фіксувався кумулятивний (накопичувальний) ефект впливу кризових деструкторів на академічне середовище. Аналіз емпіричного масиву даних, отриманих у ході компаративного моніторингу, було структуровано за чотирма тематичними блоками.

У межах першого блоку дослідження було здійснено оцінку безпекової інфраструктури ЗВО, яка виступає базовим фундаментом для організації змішаного або очного навчання. За результатами дослідження, зафіксовано виражену диференціацію у суб'єктивному сприйнятті безпекової інфраструктури ЗВО (рис. 1). Так, 71 % респондентів ПДАУ оцінюють наявні сховища як облаштовані, тоді як у студентів ПДМУ цей показник становить 46 %. На нашу думку, така полярність думок зумовлена не стільки об'єктивними архітектурними розбіжностями споруд, скільки професійною специфікою очікувань здобувачів. Майбутні фахівці медичного профілю (ПДМУ) закономірно висувають значно вищі детерміновані вимоги до санітарно-гігієнічних параметрів, вентиляційних систем та ергономіки замкненого простору, що відображається у більш критичній оцінці умов цивільного захисту.

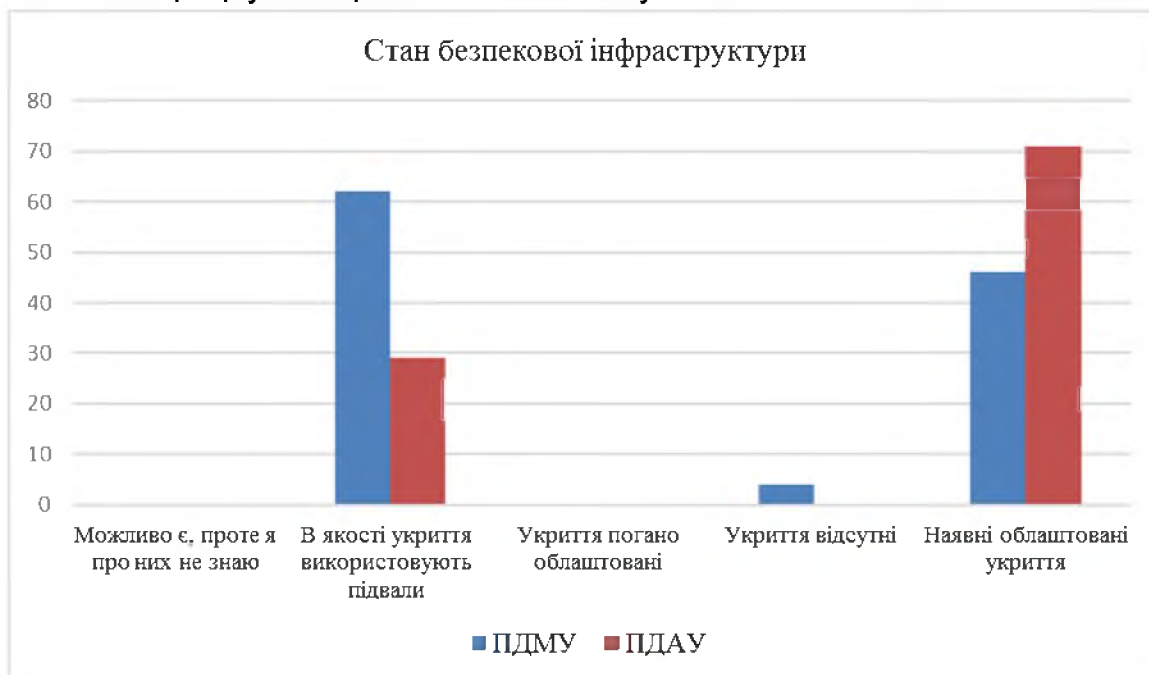

Рис. 1. Суб'єктивна оцінка здобувачами вищої освіти стану безпекової інфраструктури (укриттів) у ЗВО (у % до кількості опитаних).

Головний маркер незадоволеності матеріально-технічною базою захисту медичного вишу ілюструє той факт, що 62 % його здобувачів вказали на вимушене використання звичайних підвальних приміщень як тимчасових сховищ. Для порівняння, у ПДАУ цей компромісний варіант відмітили лише 29 % опитаних. Отримані дані свідчать, що попри високу адміністративну роботу з інформування студентів про безпекові зони (лише 8 % у ПДМУ та 12,5 % у ПДАУ не знають про їхнє розташування), реальний матеріально-технічний стан цивільного захисту у медичному профілі створює додатковий суб'єктивний тиск на психіку майбутніх фахівців.

Другий аналітичний блок був присвячений оцінці безпосередніх організаційних викликів та психоемоційного статусу молоді. Візуалізація розподілу відповідей респондентів щодо спектра організаційних та психоемоційних труднощів початкового періоду воєнного стану представлена на рис. 2.

Рис. 2. Специфіка організаційних викликів та первинних психоемоційних реакцій здобувачів вищої освіти в умовах воєнного стану (у % до кількості опитаних).

Комплементарний аналіз емпіричних детермінант, винесених на рис. 2, дозволяє констатувати, що абсолютним і спільним деструктором для обох порівнюваних груп стали повітряні тривоги під час занять. Цей чинник зафіксували 82 % опитаних студентів-медиків (ПДМУ) та 87,5 % студентів аграрного профілю (ПДАУ), що вказує на тотальну дестабілізацію традиційного розкладу синхронного навчання.

Водночас виявлено глибокі розбіжності у структурі супутніх організаційних проблем, які відображають специфіку повсякденного життя студентства двох вишів. Зокрема, логістичні перешкоди, пов'язані з проїздом до місця навчання, виявилися втричі відчутнішими для майбутніх медиків (12 % у ПДМУ) порівняно з аграріями (4 % у ПДАУ). Це свідчить про те,

що студенти ПДМУ, які через специфіку фаху мають частіше відвідувати клінічні бази очно, значно сильніше підпадають під вплив транспортних та логістичних обмежень воєнного часу. Натомість чинник тривалих вимкень електроенергії та блекаутів сприймається обома групами відносно рівномірно (52 % у ПДМУ та 50 % у ПДАУ), залишаючись стабільним фоновим бар'єром для цифрової освітньої комунікації.

Особливу наукову увагу в межах другого аналітичного блоку дослідження було приділено деструктивним змінам у психоемоційній сфері здобувачів вищої освіти під впливом тривалого воєнного стану. Хронічний соціогенний дистрес викликає комплексні індивідуальні адаптаційні або дезадаптаційні реакції, характер і спрямованість яких суттєво диференціюються залежно від профілю закладу вищої освіти. Деталізований порівняльний зріз структури та частоти проявів воєнного синдрому серед студентської молоді унаочнено на рис. 3.

Компаративний аналіз емпіричного матеріалу, представленого на рис. 3, дозволив виявити парадоксальні закономірності та різновекторність психоемоційних проявів. Зокрема, у майбутніх фахівців аграрного профілю (ПДАУ) зафіксовано значно вищу схильність до гострих ситуативних станів та глибокої емоційної дезадаптації. Так, 62,5 % опитаних студентів ПДАУ страждають від вираженого відчуття страху та власної провини за події, що відбулися в країні, що, як наслідок, призводить до суттєвого зниження рівня їхньої повсякденної соціальної та міжособистісної комунікації. У групі студентів ПДМУ цей показник є мінімальним і фіксується лише у 12 % респондентів.

Рис. 3. Структурно-компаративний аналіз проявів суб'єктивних реакцій студентів на кризову ситуацію воєнного стану (у % до кількості опитаних).

Окрім того, студенти ПДАУ частіше підпадають під вплив стресових деструкторів безпосередньо в момент небезпеки: 54 % із них відмічають

появу тривожно-нав'язливих думок під час звуку сирен повітряної тривоги (проти 30 % у студентів ПДМУ).

Натомість структура кризових проявів у здобувачів медичного вишу (ПДМУ) має зовсім інший, переважно когнітивно-раціональний вектор спрямованості. Головним чинником занепокоєння для них виступає не стільки персональний страх, скільки перманентна альтруїстична тривога за безпеку близьких людей, коли їх немає поруч – цей маркер відмітили 52 % студентів медичного профілю, тоді як в аграрному університеті він становить лише 8%. Також майбутні медики виявилися значно чутливішими до інформаційного тиску: 46 % опитаних схильні до неконтрольованого «думскролінгу» (надмірного збільшення переглядів різних каналів із новинами), що є поширеною, проте деструктивною когнітивною стратегією подолання невизначеності. Серед студентів ПДАУ випадків деструктивного новинного моніторингу в межах цієї вибірки не зафіксовано (0 %).

Отримані результати дозволяють сформулювати важливий психолого-педагогічний висновок. Нижчий рівень відчуття провини (12 %) та страху під час сирен (30 %) у студентів-медиків може бути пов'язаний із феноменом професійної специфікації та раннього формування професійного психологічного захисту. Майбутня медична діяльність за своєю суттю передбачає високий самоконтроль у критичних ситуаціях, готовність до дій в умовах загрози та внутрішнє налаштування на допомогу іншим, що трансформує суб'єктивний страх у раціональну тривогу за родину та активний пошук інформації в медіапросторі. У той самий час, високі показники комунікативної дезадаптації (62,5 %) та тривожності (54 %) у студентів ПДАУ свідчать про гостру потребу впровадження для них додаткових цільових тренінгів із підвищення особистісної резильєнтності та адаптаційного потенціалу в кризових умовах воєнного часу.

У межах третього блоку аналізувалися особливості сприйняття дистанційного формату навчання та копінг-стратегії студентів під час подолання труднощів. Результати виявили виражений профільний центрим. Попри кращі безпекові умови в укриттях, здобувачі аграрного університету демонструють вищі показники соматизації стресу: синдром емоційного виснаження зафіксовано у 58 % опитаних студентів ПДАУ (проти 16 % у студентів ПДМУ), а стан постійного психологічного дистресу відчувають 42 % представників ПДАУ (у ПДМУ – 50 %). Стабільність ритму життя та відсутність впливу сирен відзначили лише 20,8 % аграріїв та 12 % медиків.

Логічним продовженням моніторингу став аналіз відповідей на питання авторської анкети щодо суб'єктивного бажання здобувачів продовжувати навчання суто у дистанційному форматі. Отримані результати показали, що попри безпекові ризики, значна частина студентів відчуває втому від «екранного» навчання та констатує зниження якості сприйняття матеріалу через дефіцит «живої» комунікації.

Зіставлення відповідей на це питання із раніше виявленими кризовими реакціями (рис. 3) – такими як комунікативна дезадаптація (62,5 % у ПДАУ) та інформаційне перевантаження (46 % в ПДМУ) – дозволяє науково обґрунтувати доцільність впровадження інтерактивних моделей, зокрема технології Flipped Classroom («перевернута аудиторія»).

Оскільки студенти втомлені від пасивного перебування в онлайн-просторі, але змушені зважати на безпеку, модель *Flipped Classroom* виступає оптимальним компромісом. Вона дозволяє винести вивчення теорії в асинхронний режим, а синхронний час (онлайн чи в укрітті) використовувати виключно для командних інтеракцій, розбору кейсів та активного спілкування. Це безпосередньо нівелює виявлений нами комунікативний вакуум і допомагає зберегти високу якість професійної підготовки майбутніх фахівців [1, 8].

Зазначена диференціація безпосередньо детермінувала результати четвертого блоку дослідження, спрямованого на вивчення еволюції академічної мотивації та інституційної підтримки. Як унаочнено на рис. 4, втрату внутрішнього стимулу до навчання та суттєве зниження вмотивованості зафіксували 42 % студентів медичного університету, тоді як серед здобувачів аграрного профілю цей показник є вдвічі меншим і становить лише 16,7 %. Натомість стабільність мотиваційної сфери («не змінилася») зберегли 67 % аграріїв та 48 % медиків.

Окремої уваги заслуговує аналіз інституційної довіри та стратегій подолання труднощів (Coping strategies). У ситуації виникнення академічних або психологічних проблем студенти демонструють виражену горизонтальну комунікацію, звертаючись насамперед до однокурсників (66 % у ПДМУ та 79% у ПДАУ). Проте у вертикальній комунікації («студент-викладач») спостерігається значний розрив: якщо в ПДАУ до викладачів за допомогою готові звернутися 67 % молоді, то в ПДМУ цей показник падає до критичних 16 %. Водночас рівень реальної взаємодії з офіційними психологічними службами закладів вищої освіти залишається симптоматично низьким – лише 6% студентів ПДМУ мали досвід таких звернень, а в ПДАУ таких випадків взагалі не зафіксовано, попри те, що понад 82 % респондентів знають про існування служби, але свідомо обирають її ігнорувати.

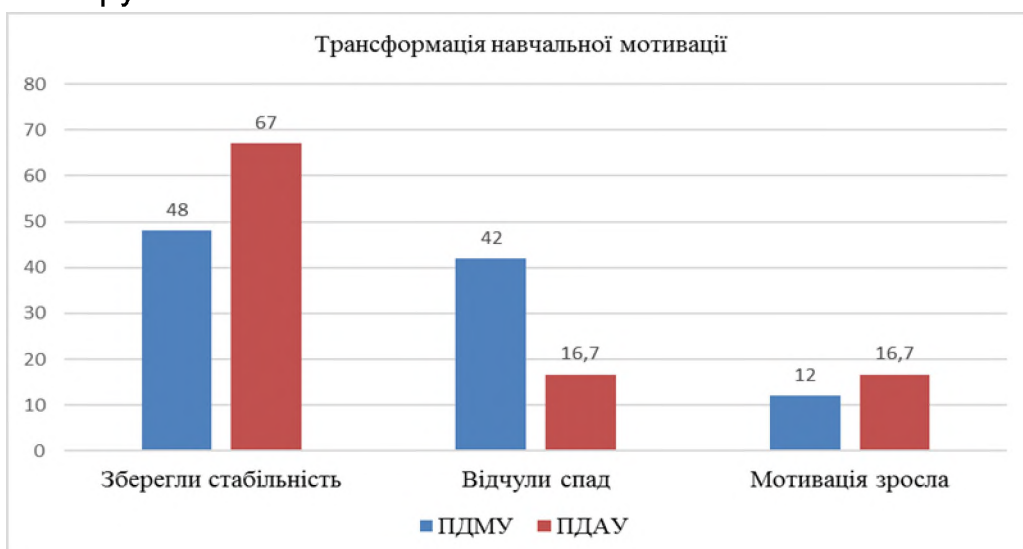

Рис. 4. Динаміка академічної вмотивованості студентів в умовах тривалого воєнного стану (у % до кількості опитаних).

Попри низьку відвідуваність кабінетів психологів, загальні інституційні заходи та тренінги з життєстійкості (резильєнтності) помітили та позитивно

оцінили 44 % студентів ПДМУ та 37,5 % студентів ПДАУ, що вказує на наявність запиту на групові, а не індивідуальні форми психологічної підтримки. Кінцевий адаптаційний зріз показує, що попри тривалу кризу, міграційні настрої молоді є стриманими: стабільне бажання залишатися у своїх ЗВО і не переїжджати у безпечніші регіони чи за кордон висловили 44 % медиків та 50 % аграріїв, тоді як гостру потребу в евакуації відчувають лише 10 % та 4 % відповідно.

Висновки

1. Ретроспективний аналіз початкового етапу воєнного стану (2022 р.) засвідчив, що первинний адаптаційний період вищої школи Полтавщини характеризувався домінуванням зовнішніх техніко-технологічних форс-мажорів (системні вимкнення електроенергії, блекаути, організаційний хаос). Системі управління закладів вищої освіти вдалося зберегти безперервність процесу через екстрений перехід на асинхронні цифрові платформи, проте цей етап зафіксував базові деструкції традиційного навчання.
2. Компаративний моніторинг сучасного етапу виявив інфраструктурно-безпекову полярність у суб'єктивному сприйнятті студентів. Встановлено, що оцінка якості захисних споруд детермінується професійним профілем здобувачів: майбутні медики виявляють значно вищий рівень критичності до умов перебування в укриттях (лише 46 % вважають їх облаштованими, а 62 % вказують на вимушене використання підвальних приміщень), що створює додатковий інфраструктурний тиск на їхнє ментальне здоров'я.
3. Дослідження психоемоційного статусу молоді підтвердило наявність хронічного воєнного синдрому, який має різну симптоматичну спрямованість залежно від профілю закладів вищої освіти. Студенти аграрного університету демонструють вищу схильність до ситуативних кризових реакцій (54 % відчувають нав'язливі думки під час сирен, 62,5 % – страх та комунікативну дезадаптацію), тоді як майбутні медики більше підпадають під вплив фонових когнітивних деструкторів (52 % – перманентна тривога за близьких, 46 % – деструктивний думскролінг). При цьому зафіксовано загальну тенденцію до домінування горизонтальних копінг-стратегій (звернення до однокурсників – 66-79 %) при симптоматично низькому рівні реальної взаємодії з інституційними психологічними службами (0-6 %).
4. Доведено, що вимушений дистанційний формат диференційовано впливає на академічну мотивацію. Студенти ПДМУ демонструють категоричне неприйняття онлайн-навчання (44 % відповіли «Ні», а 26 % заявили про пряме падіння якості знань через дефіцит клінічної практики), що призвело до девальвації навчальних стимулів у 42 % опитаних. Натомість здобувачі ПДАУ виявляють вищу лояльність та адаптивність до цифровізації (лише 16,7 % втратили мотивацію). Для нівелювання виявлених деструкцій та оптимізації змішаного навчання науково обґрунтовано доцільність впровадження інтерактивної моделі *Flipped Classroom* («перевернута аудиторія»), яка дозволяє перенести теоретичний блок в асинхронний режим, а аудиторний час максимально концентрувати на інтерактивному відпрацюванні практичних та клінічних компетентностей.

Список використаної літератури

1. Боброва Н. О., Коваленко Н. П., Поспєлова Г. Д., Федорченко В. І. Міждисциплінарний потенціал імерсивних технологій у підготовці фахівців вищих навчальних закладів // *Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи* : зб. ст. X Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 30 квітня – 1 травня 2026 р.). Полтава : ПДМУ, 2026. С. 40–43.
2. Досвід дистанційного навчання на кафедрі мікробіології, вірусології та імунології / Н. П. Коваленко, Н. О. Боброва, О. В. Ганчо [та ін.] // *Реалії, проблеми та перспективи вищої медичної освіти* : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 25 берез. 2021 р. Полтава, 2021. С. 129–130.
3. Коваленко Н. П., Боброва Н. О., Ганчо О. В., Зачепило С. В. Мотивація студентів як запорука успішного професійного розвитку // *Медична освіта*. 2020. № 3. С. 43–48. DOI: 10.11603/me.2414-5998.2020.3.11440.
4. Основи психологічної діагностики : навч. посіб. / за ред. Н. В. Чепелевої. Київ : Главник, 2006. 160 с.
5. Поспєлова Г. Д., Коваленко Н. П. Проблеми підготовки фахівців із захисту рослин в умовах діджиталізації // *Модернізація освітньої діяльності та проблеми управління якістю підготовки фахівців в умовах діджиталізації* : матеріали 52-ї наук.-метод. конф. викладачів і аспірантів. Полтава : ПДАА, 2021. С. 33–34.
6. Федорченко В. І., Боброва Н. О., Коваленко Н. П. Актуальні психолого-педагогічні аспекти при викладанні природничих, медико-біологічних та медичних дисциплін в умовах війни. Важливість застосування когнітивно-поведінкових технік у роботі зі студентами // *Розвиток природничих наук як основа новітніх досягнень у медицині* : матеріали V наук.-практ. конф., м. Чернівці, 18 черв. 2025 р. / за ред. В. І. Федіва. Чернівці : БДМУ, 2025. С. 144–146.
7. Badmaeva N. Ts. Vliyanie motivacionnogo faktora na razvitie umstvennyh sposobnostej [Influence of the motivational factor on the development of mental abilities]. Ulan-Ude : Izd-vo VSGTU, 2004.
8. Drozdikova-Zaripova A. R., Sabirova E. G. Usage of digital educational resources in teaching students with application of «Flipped classroom» technology // *Contemporary Educational Technology*. 2020. Vol. 12, Iss. 2. P. 1–13.
9. Keller J. M. Motivational Design for Learning and Performance: The ARCS Model Approach. New York : Springer, 2010. 401 p.